

AURTEN BAI

**Euskal Autonomia Erkidegoan Euskarari dagokionez
Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen
Europako Gutuna Espainian aplikatzeari buruzko
txostena**

**Seigarren ebaluazio-zikloa
2017-2021**

LABURPENA

2023ko abenduak 29

Aurten Bai Fundazioa
Larra Auzoa z/g · - 48340 Amorebieta
www.aurtenbai.eus

e-mail: info@aurtenbai.eus
Tfno: + 34 94 67 30 036

AURTEN BAI

Aurten Bai Fundazioak positibotzat jotzen du Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, Europako hizkuntza-aniztasunari eta hizkuntza gutxituen garapenari laguntzeko tresna gisa. Ezin dugu ahaztu "Europa: aniztasunean bat eginda" leloa. Horregatik, Fundazioak aktiboki parte hartu du Gutunaren dinamikan, eta, ondorioz, txosten bat egin du aurreko bost ebaluazio-zikloetan, eta adituen batzordearekin bildu da egindako ebaluazio-bisita guztietan.

1988an sortutako fundazio pribatua gara, inongo administrazio publikoren mende ez dagoena.

Euskararen normalizazioaren alde lan egiten dugu, batez ere helduen irakaskuntzaren arloan, eta arlo horretan egiten dugun lanaren erreferentzia gisa dugu Zornotzako Barnetegia, Eusko Jaurlaritzaren jabetzakoa den 100 plazako barnetegi bat kudeatzen duguna duela 30 urte baino gehiagotik. Halaber, lan-inguruneetan euskara erabiltzeko planak diseinatu eta abiarazten ditugu, Bizkaiko Foru Aldundiaren administrazioan garatzen ari garen bezala. Beste jarduera-esparru bat euskara ikasten lagunduko duten programa eta teknologia informatikoak sortzea da. Adibide gisa, tresna informatikoak sortu ditugu, hala nola euskara online ikasteko BOGA metodoa, Eusko Jaurlaritzak euskara munduan zehar dituen ikastetxeetan irakasteko erabiltzen duena.

Era berean, European hizkuntza-aniztasuna sustatzeak kezkatzen gaitu, eta horregatik gara NPLD europar sareko batzorde exekutiboko kideak gara.

Gutuna betetzen den ebaluatzeko seigarren zikloari begira, aginduzko txostena egin dugu, eta 2023ko abenduaren 29an bidali zen Gutunaren Idazkaritzara. Gure txostena Gutuna Euskal Autonomia Erkidegoan 2017-2021 aldian zein neurritan bete den ebaluatzera mugatzen da.

Txostenaren alderdi garrantzitsuenak eta, gure ustez, Gutuna betetzeko arazo nagusiak aipatuko ditugu.

AURTEN BAI

1.- Aurreko txostena dela-eta egindako gomendioak bete diren baloratzea

Ministroen Batzordeak egindako lehentasunezko ekintza-gomendioak

1. gomendioa

Botere Judizialaren Lege Organikoa aldatzea, prozedura judizialetan hizkuntza koofizialen erabilera bermatzeko, alderdietako batek eskatuta.

Gomendio hori lehentasunezkoa eta egindako ebaluazio guztietan errepikatua izan arren, ez da aintzat hartu. Txostenean Gutunaren 9. artikulua betetze-maila baloratzerakoan azaldu den bezala, egoera ez da hobetu.

2. gomendioa

Autonomia-erkidegoetako Estatuko administrazioan hizkuntza koofizialen erabilera hobetzea.

Gomendio hori aurreko txosten guztietan errepikatu da, eta azkenekoan lehentasunezkoa izan da; hala ere, Estatuko Administrazio Orokorrek planteamendu gradualistegia egiten jarraitzen du, eta ez du euskararen aldeko ekintza positiboaren printzipioan oinarritzen den hizkuntza politika bat garatzen, herritarren hizkuntza-eskubideak bermatzeko.

Aurrerapenak, funtsean, seinaleen, inprimakien eta web-orriaren mailan gertatzen dira, oinarrizko mailetan. Gomendioa betetzeko benetako borondateari begira, Estatuko administrazio periferikoko lanpostu jakin batzuk eskuratzeko euskara jakitea exijitzeko planteamendu argi baten falta sumatzen da, eta ez da nahikoa hizkuntza koofiziala jakitea merezimendu soil gisa planteatzera mugatzea, eta ez gehien baloratzen dena.

Adituen Batzordearen beste gomendio batzuk

Osasun-sisteman (Osakidetza) euskararen erabilera areagotzea.

Gomendio honek, Euskal Autonomia Erkidegoaren kasuan, Eusko Jaurlaritzak Euskal Osasun Zerbitzuaren edo Osakidetzaren bitartez egiten duen lanari eragiten dio funtsean. Egoera hobetzen ari da, baina ez aurreikusitako moduan,

AURTEN BAI

2013-2019 aldirako Osakidetzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko II. Planaren ebaluazioan (2021era arte luzatua) egiaztatu den bezala. Horregatik, Eusko Jaurlaritzak hobekuntza-ekintzak garatzen jarraitu beharko du.

Poliziak (Ertzaintza) euskararen erabilera areagotzea.

Gaur egun, Ertzaintzan Euskararen Erabilera Normalizatzeko II. Planak (2016-2024) indarrean jarraitzen du. Horren bidez, zenbait hobekuntza lortu dira, baina oraindik egiteko dago.

2.- Gutuneko artikuluen aplikazioari buruzko iritzia

8. artikulua. Hezkuntza

Lehen txosteneko 3. gomendioan ere planteatzen zen "Euskal Autonomia Erkidegoko euskarazko irakaskuntzaren eskaintza handitzea, bereziki bigarren hezkuntzari eta irakaskuntza tekniko eta profesionalari dagokienez". Egia da aztertutako aldian nolabaiteko hobekuntza egon dela, baina beharrezkoa da euskarazko eskola-eskaintzaren maila handiagoa sustatzen jarraitzea irakaskuntza teknikoan eta profesionalean, bigarren hezkuntzarekiko eskaintza ehunekoak nahiko txikiak baitira.

Unibertsitate mailako euskarazko irakaskuntzaren eskaintzak oso egoera desberdinak planteatzen ditu. Euskal Herriko Unibertsitatean (unibertsitate publikoa), berriz, Gutunaren konpromisoetara egokitzeko prozesuan aurrerakada progresiboa ikusten da, baina irakasle elebidunak kontratatzen jarraitu behar du, eta irakasleak gaitzea sustatu behar du, euskarazko hezkuntza-eskaintza bermatzeko bide gisa, D eredutik (irakaskuntza osoa euskaraz) datozen ikasleak ugaritzen ari baitira. Kontuan izan behar da unibertsitatera euskaraz sartzeko ebaluazio-proba (normalean selektibitatea esaten zaio) egiten duten ikasleen ehunekoak etengabe gora egiten duela. 2016/2017an, % 68,30ekoa izan zen, eta 2021/22an, % 73,43koa.

Eskaintzaren indartze hori premiazkoagoa da graduondoko eta Mastereko eskaintzetan, azken horietan euskarazko kredituen eskaintza % 14,1 ingurukoa bakarrik delako.

AURTEN BAI

Unibertsitate pribatuen kasuan, Mondragon Unibertsitatea izan ezik, Kartaren edukietara nahiko ondo egokitzen baita, egoera ez da hain positiboa. Deustuko Unibertsitatea euskarazko eskaintza zabaltzen ahalegintzen ari den bitartean, Nafarroako Unibertsitateak (Donostiako campusa) ez du euskarazko eskaintzarik egiten.

9. artikulua. Justizia

Arestian aipatutakoaz gain, kezkatzekoa da Euskal Autonomia Erkidegoko Justizia Administrazioa langileak hautatzeko orduan euskara meritu hutsa izatea eta kasu jakin batzuetan baldintza izan daitekeenik ez planteatzea.

Bestalde, euskarazko testu juridikoen eskaintza ez da izan beharko lukeen zabala.

Kezkagarria da Botere Judizialaren Kontseilu Orokorrak interesik ez agertzea Gutunaren betebeharrak betetzeari dagokionez, nahiz eta egindako bost ebaluazio-txostenetan gomendio bera errepikatu, Gutunaren artikulua hau bete dadin.

10. artikulua. Administrazio Agintaritzak eta Zerbitzu Publikoak

Estatuko Administrazio Orokorrak Euskal Autonomia Erkidegoan duen egoera aztertzerakoan, agerikoa da Gutuneko konpromisoetara ez dela behar bezala egokitzen.

Espainiako Gobernuaren webguneetako inprimaki elebidunen, seinaleen eta oinarrizko nabigazio-mailen alderdietan bakarrik egin da aurrera.

Gutuna betetzen den ebaluatzeko bost txostenetan egindako gomendioa bada ere, Estatuko Administrazio Orokorra ez da neurri eraginkorrik hartzen ari Euskal Autonomia Erkidegoko langileek hizkuntza ofizialak ezagutzen dituztela bermatzeko.

Bestalde, txosten honen xede den aldian Kontseiluak eta Hizkuntza Ofizialen Bulegoak ia jarduerarik ez izateak erakusten du Espainiako Gobernuak ez duela interes handirik Ministroen Batzordearen gomendio errepikatuak betetzeko.

Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioari dagokionez, oro har onargarria da betetze maila. Nolanahi ere, beharrezkoa da egoera hobetzeko ahaleginekin jarraitzea Ertzaintzari (Polizia Autonomikoa) eta Osakidetza-Euskal Osasun Zerbitzuari dagokienez.

11. artikulua. Komunikabideak

Ia ez dago euskararen presentziarik Estatuko komunikabide publikoen emanaldietan (Espainiako Telebista eta Espainiako Irrati Nazionala).

12. artikulua. Kultura-jarduerak eta -zerbitzuak

Cervantes Institutuak apustu sendoagoa egin beharko luke bere ikastetxeen sarearen bidez euskara eta euskal kulturari buruzko ikastaroak eskaintzeari dagokionez.

Beharrezkoa ikusten da euskal administrazio publikoek euskarazko kultur sorkuntza eta eskaintza babesten jarraitzea.

13. artikulua. Bizitza ekonomikoa eta soziala

Eusko Jaurlaritza euskararen presentzia sustatzeko ekintzak egiten ari da bizitza ekonomikoan eta sozialean. Ildo horretan, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuari buruzko abenduaren 22ko 6/2003 Legearen garapenak eta Eremu Sozioekonomikoan Euskara Normalizatzeko Plana abian jartzeak aurrerapen handia ekarri dute. Hala eta guztiz ere, eremu horretan asko dago egiteko, eta esan beharra dago Gobernu Zentralak ez duela inolako jarduerarik egiten konpromiso hori betetzeko.

14. artikulua. Mugaz gaindiko trukeak

Frantzian (Gutuna berretsi ez duen herrialdea) euskararen ofizialtasuna ez onartzeak lankidetzak ekintzak zailtzen ditu. Horregatik, ontzat jotzen da Eusko

AURTEN BAI

Jaurlaritzak Euskararen Erakunde Publikoarekin, Frantziako administrazio-maila desberdinek sortutako erakundearekin lortutako akordioa.

Halaber, Bidasoa-Txingudi Mugaz Gaindiko Partzuergoa bezalako jarduerak imitatzeko adibideak dira. (www.bidasoa-txingudi.com)

Hala eta guztiz ere, positiboa litzateke Espainiako eta Frantziako gobernuen artean urtero egiten diren aldeko goi-bileretan Espainiako Gobernuak euskarari dagokionez, mugaz gaindiko lankidetzaren gaia planteatzea.

3.- Balorazio orokorra

Euskal Autonomia Erkidegoan Gutunaren betetze-maila nahiko ona da Autonomia Erkidegoko Administrazioaren jarduerari dagokionez, baina hobetu egin behar da honako alderdi hauetan:

Ertzaintzako (Polizia autonomikoa) eta Osakidetzako (Euskal Osasun Zerbitzua) langileak euskalduntzeko prozesuak indartu behar dira.

Lanbide Heziketan eta Euskal Herriko Unibertsitateko graduondo eta masterretan euskarazko eskaintza handitzea.

Helduentzat euskara erabat doan ikasteko bidean aurrera egitea.

Euskarazko kultur sorkuntza eta eskaintza babesten jarraitzea.

Euskararen presentzia esparru sozioekonomikoan lan-tresna gisa babesten jarraitzea.

Estatuko Administrazio Orokorraren jarduerari dagokionez, Gutuna Euskal Autonomia Erkidegoan zenbateraino betetzen den ikusita, zertxobait hobetu bada ere, desegokitasun-mailak daude, batez ere Justiziarri dagokionez, hori baita gainditu gabe dagoen gai nagusia, ebaluazio-txosten guztietan gomendioak bereganatu baititu, eta ez baita ikusi betetzeko benetako borondaterik.

Euskal Autonomia Erkidegoko Estatuko Administrazio Orokorreko langileen hizkuntza-gaitasuna, gomendioetan behin eta berriz aipatzen dena, oso astiro doa aurrera. Ez dago hizkuntza-normalizaziorako prozesu eraginkor baten plangintzarik.

AURTEN BAI

Aipatzekoa da, halaber, euskarak ia ez duela presentziarik Estatuaren titulartasuneko komunikabide publikoetan (Televisión Española eta Radio Nacional de España).

2007an Hizkuntza Ofizialen Kontseilua eta Bulegoa sortzeak ekarri zuen urrats positiboak ez du Estatuko Administrazio Orokorraren planteamendu eleaniztuna bultzatu. Are gehiago, eta txosten honen xede den aldiari dagokionez, Kontseilu eta Bulego horren jarduera eskasa izan da (Kontseilua hiru aldiz baino ez da bildu 2017-2021 aldian, urte biak barne).

Estatuko Administrazio Orokorrak jakin behar du Espainiako Erresumak hartu dituela bere gain Gutuneko konpromisoak, eta Gutunari lotutako hainbat arlo autonomia-erkidegoei transferituta egon arren, horrek ez du salbuesten Gutuna betetzetik.

Funtsezko arazo nagusia da Estatuko Administrazio Orokorrak ez duela onartu, ez duela argi eta garbi barneratu Estatuaren errealitate eleaniztuna, eta horrek berekin dakarren bere egiturak eta funtzionamendua errealitate horretara egokitzearen beharra.

Hizkuntza-aniztasun hori eta horrek dakarren kultura-aberastasuna onartzeak Estatuko Administrazio Orokorrari eskatu beharko lioke sustapen-lan garrantzitsua egin dezala Espainiako gizarte osoaren aurrean, eta, bereziki, hizkuntza koofizialik gabeko autonomia-erkidegoetan bizi diren herritarren aurrean. Estatuko hizkuntza-aniztasunak dakarren kultura-balioa ezin da ikusi eta ulertu Espainiako gizartearen zati handi baten aldetik "arazo" bat edo "kostu ekonomiko onartezin" bat bezala.

Estatuko Administrazio Orokorrari dagokio Gutuna betetzen dela zaintzea, Espainiako Erresumak askatasunez bere gain hartutako konpromisoa bait delako. Berari dagokio hizkuntza-aniztasunaren garapena eta Espainiako Erresuman dagoen eta legez onartuta dagoen hizkuntza-aniztasuna errespetatzeko eta balioesteko gizarte-giroa sortzea.

